YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

16 päivänä marraskuuta 2000 *

Asiassa C-298/98 P,

Metsä-Serla Sales Oy, aiemmin Finnish Board Mills Association (Finnboard), kotipaikka Espoo (Suomi), edustajinaan asianajaja H. Hellmann, Köln, ja asianajaja H.-J. Hellmann, Mannheim, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch & Wolter, 11 rue Goethe,

valittajana,

jossa valittaja vaatii muutoksenhaussaan yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (laajennettu kolmas jaosto) asiassa T-338/94, Finnboard vastaan komissio, 14.5.1998 antaman tuomion (Kok. 1998, s. II-1617),

vastapuolena:

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies R. Lyal, avustajanaan asianajaja D. Schroeder, Köln, prosessiosoite Luxembur-

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

gissa c/o saman yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. La Pergola sekä tuomarit M. Wathelet (esittelevä tuomari), D. A. O. Edward, P. Jann ja L. Sevón,

julkisasiamies: J. Mischo,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 18.5.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Metsä-Serla Sales Oy on yhteisöjen tuomioistuimeen 29.7.1998 toimittamallaan valituskirjelmällä hakenut muutosta EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-338/94, Finnboard vastaan komissio, 14.5.1998 antamaan tuomioon (Kok. 1998, s. II-1617; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on osittain kumonnut EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (IV/C/33.833 — Kartonki) 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (EYVL L 243, s. 1; jäljempänä päätös) ja hylännyt kanteen muilta osin.

Tosiseikat

2 Komissio määräsi päätöksessään 19:lle yhteisössä kartonkia tuottavalle ja toimittavalle yritykselle sakkoja EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) rikkomisesta.

3 Valituksenalaisesta tuomiosta ilmenee, että päätös oli tehty sen johdosta, että British Printing Industries Federation, joka on suurinta osaa Yhdistyneen kuningaskunnan kartonkipakkausteollisuudesta edustava etujärjestö, ja Fédération française du cartonnage olivat vuonna 1990 tehneet epävirallisia kanteluja komissiolle, ja niiden tarkastusten johdosta, joita komission virkamiehet, jotka toimivat 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus;

EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan 3 kohdan nojalla, olivat huhtikuussa 1991 tehneet ennalta ilmoittamatta useiden kartonkialan yritysten ja järjestöjen tiloissa.

4 Näiden tarkastusten yhteydessä sekä tietoja ja asiakirjoja koskevien pyyntöjen johdosta saadun aineiston perusteella komissio päätyi siihen, että kyseiset yritykset olivat osallistuneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen (useimmissa tapauksissa) vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun.Tämän vuoksi komissio päätti panna vireille edellä mainitun määräyksen soveltamista koskevan menettelyn ja lähetti 21.12.1992 päivätyllä kirjeellä väitetiedoksiannon kullekin näistä yrityksistä, jotka kaikki vastasivat siihen kirjallisesti. Yhdeksän yritystä pyysi tulla kuulluksi suullisesti.

5 Menettelyn lopuksi komissio antoi päätöksen, jossa määrätään seuraavaa:

"1 artikla

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek de Eendracht NV (joka käyttää toiminimeä BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (aikaisemmin Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (aikai-

semmin Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (aikaisemmin Tampella Española SA) ja Moritz J. Weig GmbH & Co KG ovat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa siten, että

— Buchmann ja Rena ovat noin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1990 loppuun,

— Enso Española on ainakin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1991 huhtikuun loppuun,

— Gruber & Weber on ainakin vuodesta 1988 vuoden 1990 loppuun ja

— muut ovat vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun

osallistuneet sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jotka ovat peräisin vuoden 1986 puolivälistä ja joiden mukaisesti Euroopan yhteisön kartongintoimittajat

— tapasivat säännöllisesti salaisissa ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneissa kokouksissa neuvotellakseen ja päättääkseen alan yhteisestä kilpailunrajoittamissuunnitelmasta,

— sopivat säännöllisistä hinnankorotuksista kunkin tuotelaadun osalta kunakin kansallisena valuuttana,

— suunnittelivat ja toteuttivat useita samanaikaisia ja yhdenmukaisia hinnankorotuksia kaikkialla Euroopan yhteisössä,

— saavuttivat yhteisymmärryksen tärkeimpien tuottajien markkinaosuuksien pysyttämisestä vakiotasoilla, mutta siten, että niitä saatettiin joskus muuttaa,

— toteuttivat — alkuvuodesta 1990 lähtien aina vain useammin — yhdenmukaistettuja toimenpiteitä toimitusten valvomiseksi yhteisön markkinoilla varmistaakseen edellä mainittujen yhdenmukaistettujen hinnankorotusten toteuttamisen,

— edellä mainittuja toimenpiteitä tukeakseen vaihtoivat kaupallisia tietoja toimituksista, hinnoista, tuotantoseisokeista, tilauskannoista ja koneiden käyttöasteista.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa mainittujen yritysten on välittömästi lopetettava edellä mainitut kilpailusääntöjen rikkomiset, elleivät ne ole sitä jo tehneet. Niiden on kartonkialan toiminnassaan vastedes oltava tekemättä sopimuksia ja noudattamatta yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla voi olla sama tai samanlainen tarkoitus tai vaikutus, mukaan luettuna kaikki sellainen kaupallisten tietojen vaihto

a) jonka avulla siihen osallistuvat voivat suoraan tai epäsuorasti saada tietoja muiden tuottajien tuotannosta, myynnistä, tilauskannoista, koneiden käyttöasteista, myyntihinnoista, kustannuksista tai markkinointisuunnitelmista,

b) jonka avulla edistetään, helpotetaan tai rohkaistaan alan yhteistä reagointia hintojen osalta tai tuotannon valvontaa, vaikkei mitään yrityskohtaisia tietoja ilmaistaisikaan,

tai

c) joka mahdollistaa sen, että asianomaiset yritykset voivat seurata minkä tahansa hintaa tai markkinaosuuksien jakoa yhteisössä koskevan nimenomaisen tai hiljaisen sopimuksen täytäntöönpanoa tai noudattamista.

Kaikkia sellaisia yleisten tietojen vaihtoa koskevia järjestelmiä, joihin ne ovat liittyneet, kuten Fides-järjestelmää tai sen seuraajaa, on hallinnoitava siten, että sen ulkopuolelle on jätettävä paitsi sellaiset tiedot, joista voidaan saada selville yksittäisten tuottajien toiminta, myös kaikki uusien tilausten ja tilauskantojen tilaa sekä tuotantokapasiteetin suunniteltua käyttöastetta koskevat tiedot (näissä tapauksissa silloinkin, kun tiedot yhdistetään) tai kunkin koneen tuotantokapasiteettia koskevat tiedot.

Tämäntyyppisissä tietojenvaihtojärjestelmissä saa kerätä ja levittää ainoastaan sellaisia tuotantoa ja myyntiä koskevia yhdistettyjä tilastotietoja, joita ei voida käyttää edistämään tai helpottamaan yhteistä toimintaa alalla.

Yritysten on pidättäydyttävä myös kaikesta sellaisesta tietojen vaihdosta, jolla on merkitystä kilpailulle ja jota ei ole erikseen sallittu, sekä kaikista kokouksista tai muusta yhteydenpidosta vaihdettujen tietojen merkityksen tai sen tutkimiseksi, miten ala tai yksittäinen tuottaja mahdollisesti tai todennäköisesti reagoi näihin tietoihin.

Tarvittavien muutosten tekemiseksi mahdollisesti olemassa oleviin tietojenvaihtojärjestelmiin annetaan kolmen kuukauden määräaika, joka alkaa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta.

3 artikla

Seuraaville yrityksille määrätään 1 artiklassa todetuista rikkomisista sakkoa seuraavasti:

— —

v) Finnboard — the Finnish Board Mills Associationille sakkoa 20 000 000 ecua siten, että siitä yhteisvastuullisesti Finnboardin kanssa vastaavat Oy Kyro Ab 3 000 000 ecuun saakka, Metsä-Serla Oy 7 000 000 ecuun saakka, Tampella Corporation 5 000 000 ecuun saakka ja United Paper Mills Ltd 5 000 000 ecuun saakka;

— — ."

6 Valituksenalaisesta tuomiosta käy lisäksi ilmi tosiseikoista seuraavaa:

"13 Päätöksen mukaan rikkominen tapahtui Product Group Paperboard -nimisessä organisaatiossa (jäljempänä PG Paperboard), joka muodostui useista työryhmistä ja jaostoista.

14 Tämän organisaation yhteyteen perustettiin vuoden 1986 puolivälissä Presidents Working Group (jäljempänä PWG), joka muodostui yhteisön tärkeimpien kartongintuottajien (joita oli noin kahdeksan) johtavassa asemassa olevista edustajista.

15 PWG:n tehtävänä oli erityisesti keskustella markkinoista, markkinaosuuksista, hinnoista ja kapasiteeteista ja harjoittaa näiden osalta yhteistoimintaa. Se teki erityisesti yleisluonteisia päätöksiä siitä, milloin ja minkä suuruisina tuottajien oli toteutettava hinnankorotukset.

16 PWG raportoi President Conferencelle (jäljempänä PC), johon osallistuivat (melko säännöllisesti) melkein kaikkien kyseessä olevien yritysten toimitusjohtajat. Nyt kyseessä olevana aikana PC kokoontui kahdesti vuodessa.

17 Vuoden 1987 lopulla perustettiin Joint Marketing Committee (jäljempänä JMC). Sen pääasiallisena tarkoituksena oli yhtäältä päättää, voitiinko hintoja korottaa, ja jos voitiin, niin miten, ja toisaalta määritellä yksityiskohtaisesti, miten PWG:n maittain ja suurimpien asiakkaiden osalta päättämät hinta-aloitteet toteutetaan, minkä tarkoituksena oli saada aikaan yhdenmukainen hintajärjestelmä Euroopassa.

18 Economic Committee (jäljempänä talousjaosto) keskusteli muun muassa hintavaihteluista kansallisilla markkinoilla ja yritysten tilauskannoista ja raportoi päätelmistään JMC:lle tai vuoden 1987 loppuun saakka JMC:n edeltäjälle Marketing Committeelle. Talousjaoston jäseninä oli useimpien kyseessä olevien yritysten markkinointi- ja/tai myyntijohtajia, ja se kokoontui useita kertoja vuodessa.

19 Lisäksi päätöksestä ilmenee komission katsoneen, että PG Paperboardin toimintaa tuki se tietojen vaihto, jota harjoitettiin omaisuudenhoitoyhtiö Fidesin välityksellä, jonka kotipaikka on Zürich (Sveitsi). Päätöksen mukaan useimmat PG Paperboardin jäsenet toimittivat Fidesille kausiraportteja tilauksista, tuotannosta, myynnistä ja kapasiteetin käytöstä. Näitä raportteja käsiteltiin Fides-järjestelmässä, ja yhdistetyt tiedot lähetettiin järjestelmään osallistuville.

20 Kantaja Finnish Board Mills Association — Finnboard (jäljempänä Finnboard) on Suomen oikeuden mukaan perustettu taloudellinen yhdistys, johon kuului vuonna 1991 kuusi yhtiötä, muun muassa kartongintuottajat Oy Kyro Ab, Metsä-Serla Oy, Tampella Corporation ja United Paper Mills Ltd. Finnboard markkinoi näiden neljän jäsenensä kartongintuotannon koko yhteisön alueella osittain omien tytäryhtiöidensä välityksellä.

21 Päätöksen mukaan Finnboard osallistui vuoden 1986 puolivälistä ainakin huhtikuuhun 1991 PG Paperboardin kaikkien toimielinten kokouksiin. Finnboardin edustaja toimi noin kahden vuoden ajan PWG:n ja PC:n puheenjohtajana."

7 Niistä muista 18 yrityksestä, joihin päätös kohdistuu, 16 yritystä sekä ne neljä suomalaisyritystä, jotka kuuluivat Finnboard-nimiseen yhdistykseen ja jotka tämän vuoksi oli velvoitettu maksamaan Finnboardille määrätty sakko yhteis-

vastuullisesti tämän kanssa, nostivat kanteen päätöksestä (asiat T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94—T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 ja T-354/94 sekä yhdistetyt asiat T-339/94—T-342/94).

Valituksenalainen tuomio

8 Todettakoon päätöksen kumoamisvaatimuksen osalta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valittajan osalta kumonnut pelkästään päätöksen 2 artiklan ensimmäisen, toisen, kolmannen ja neljännen kohdan, lukuun ottamatta seuraavia kappaleita:

"Edellä 1 artiklassa mainittujen yritysten on välittömästi lopetettava edellä mainitut kilpailusääntöjen rikkomiset, elleivät ne ole sitä jo tehneet. Niiden on kartonkialan toiminnassaan vastedes oltava tekemättä sopimuksia ja noudattamatta yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla voi olla sama tai samanlainen tarkoitus tai vaikutus, mukaan luettuna kaikki sellainen kaupallisten tietojen vaihto

a) jonka avulla siihen osallistuvat voivat suoraan tai epäsuorasti saada tietoja muiden tuottajien tuotannosta, myynnistä, tilauskannoista, koneiden käyttöasteista, myyntihinnoista, kustannuksista tai markkinointisuunnitelmista.

Kaikkia sellaisia yleisten tietojen vaihtoa koskevia järjestelmiä, joihin ne ovat liittyneet, kuten Fides-järjestelmää tai sen seuraajaa, on hallinnoitava siten, että sen ulkopuolelle on jätettävä tiedot, joista voidaan saada selville yksittäisten tuottajien toiminta."

9 Muilta osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hylännyt kumoamisvaatimuksen.

10 Valittaja oli esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa useita sakon määräämiseen liittyviä kanneperusteita. Valitus kohdistuu nimenomaan niihin valituksenalaisen tuomion perusteluihin, jotka liittyvät sakon määräämiseen. Valittajan valituksessaan esittämien valitusperusteiden takia seuraavassa esitetään valituksenalaisesta tuomiosta vain ne osat, joissa on ratkaistu väitteet, joiden mukaan sakko oli laskettu sellaisen liikevaihdon perusteella, joka ei ollut relevantti, joiden mukaan perusteluvelvollisuutta oli rikottu, joiden mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutuksia oli arvioitu virheellisesti ja joiden mukaan komissio oli tehnyt virheitä harkitessaan yleisesti sakkoja tai sakkojen alentamista.

Kanneperuste, jonka mukaan sakko oli laskettu sellaisen liikevaihdon perusteella, joka ei ollut relevantti

11 Valittaja väitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että sakko oli virheellisesti laskettu valittajan neljän kartonkia tuottaneen jäsenen eli Oy Kyro Ab:n, Metsä-Serla Oy:n, Tampella Corporationin ja United Paper Millsin liikevaihdon perusteella ja että vastineensa mukaan komissio oli laskenut sakon virheellisesti määritetyn liikevaihdon perusteella, sillä se oli ottanut huomioon Metsä-Serla Oy:n tapettipaperituotannon, jolloin se oli arvioinut vuoden 1990 liikevaihdon 17 prosenttia liian suureksi.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut tähän seuraavaa:

"268 Kanneperusteen ensimmäisestä osasta on todettava, että tutkittaessa kanneperusteita, joita kantaja on esittänyt päätöksen kumoamista koskevan vaatimuksensa tueksi, ilmenee, että komissio on näyttänyt toteen kantajan osallistuneen PG Paperboardin toimielinten kokouksiin ja näissä kokouksissa tapahtuneeseen kilpailunvastaiseen yhteistoimintaan. Kantaja

ei ole kiistänyt sitä, että jos tällainen näyttö esitetään, sen voidaan katsoa olevan vastuussa päätöksen 1 artiklassa todetusta kilpailusääntöjen rikkomisesta ja sille voidaan tästä syystä määrätä sakko asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan perusteella.

269 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

'Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, joka on vähintään 1 000 laskentayksikköä ja enintään 1 000 000 laskentayksikköä taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa — — .'

270 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa käytetty yleisluonteinen ilmaus 'rikkomus' koskee erotuksetta sopimuksia, yritysten välisiä yhdenmukaistettuja menettelytapoja sekä yritysten yhteenliittymien päätöksiä, ja sen käyttö osoittaa, että tässä säännöksessä säädetyt enimmäismäärät soveltuvat samalla tavalla sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin sekä yritysten yhteenliittymien päätöksiin. Tämän seurauksena 10 prosentin suuruinen liikevaihdosta laskettava enimmäismäärä on laskettava kunkin kyseisen sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan osapuolena olevan yrityksen liikevaihdosta tai yhteenliittymään kuuluvien yritysten yhteenlasketusta liikevaihdosta, ainakin silloin, kun yhteenliittymä omien sääntöjensä mukaan pystyy tekemään jäseniään sitovia päätöksiä. Tällaisen päättelyn oikeellisuutta tukee se, että yritysten yhteenliittymän mahdollisesti käyttämä vaikutusvalta markkinoilla ei riipu sen omasta 'liikevaihdosta', joka ei osoita sen kokoa eikä taloudellista valtaa, vaan sen

jäsenten liikevaihdosta, joka on osoitus yhteenliittymän koosta ja taloudellisesta vallasta (yhdistetyt asiat T-39/92 ja T-40/92, CB ja Europay v. komissio, tuomio 23.2.1994, Kok. 1994, s. II-49, 136 ja 137 kohta ja asia T-29/92, SPO ym. v. komissio, tuomio 21.2.1995, Kok. 1995, s. II-289, 385 kohta).

271 Vaikka kantajaa on tässä tapauksessa pidetty 'yrityksenä' (päätöksen 173 perustelukappaleen ensimmäinen kohta), sen sakkoa ei ole määrätty sen vuosikertomuksissa ja julkaistuissa tilinpäätöksissä mainitun liikevaihdon perusteella, joka perustuu niiden myyntipalkkioiden määrään, jotka kantaja on saanut jäsentensä lukuun myymästään kartongista. Sakkoa laskettaessa käytettiin nimittäin liikevaihtoa, joka vastasi kokonaislaskutusta niistä myynneistä, joita kantaja oli suorittanut jäsentensä lukuun (ks. päätöksen 173 perustelukappaleen kolmas kohta ja 174 perustelukappaleen ensimmäinen kohta).

272 Arvioitaessa sitä, oliko komissiolla oikeus käyttää tällä tavalla määritettyä liikevaihtoa, on otettava huomioon kantajan toimintatapaa sekä kantajan ja sen jäsenten välisiä oikeudellisia ja tosiasiallisia suhteita koskevat keskeiset tiedot, sellaisina kuin ne ilmenevät asiakirja-aineistosta ja erityisesti kantajan vastauksesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin.

273 Kantaja on 1.1.1987 voimaan tulleiden sääntöjensä mukaan yhdistys, joka markkinoi tiettyjen jäsentensä tuottaman kartongin sekä muiden jäsentensä tuottamia paperialan tuotteita.

274 Sääntöjen 10 ja 11 §:n mukaan kukin jäsenistä nimeää yhden edustajan yhdistyksen hallitukseen, joka muun muassa päättää yhdistyksen toiminnan suuntaviivoista, vahvistaa talousarvion, rahoitussuunnitelman ja kustannusten jakoperiaatteet jäsenten kesken sekä valitsee toimitusjohtajan.

275 Sääntöjen 20 §:ssä määrätään seuraavaa:

'Sitoumuksista, jotka annetaan yhdistyksen puolesta, vastaavat velkojille jäsenet kukin omasta ja toistensa puolesta kuten omasta velastaan.

Vastuu velasta ja sitoumuksista jakautuu suhteessa jäsenten kuluvan ja kahden edellisen kalenterivuoden nettolaskutukseen.'

276 Kartonkituotteiden myynnin osalta on todettava, että kantajan vastauksesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin ilmenee, että aikana, jolloin asian tosiseikat tapahtuivat, kantajan jäsenet olivat valtuuttaneet kantajan huolehtimaan kaikesta niiden kartonginmyynnistä, mistä ainoita poikkeuksia olivat kunkin jäsenen konsernin sisäiset myynnit ja vähäiset myynnit tilapäisille asiakkaille Suomessa (ks. myös sääntöjen 14 §). Lisäksi kantaja vahvisti ja ilmoitti kartonkia tuottaville jäsenilleen samanlaiset listahinnat.

277 Kantaja selittää myös, että yksittäisissä myynneissä asiakkaat tekivät tilauksensa sille ilmoittaen yleensä samalla heille mieluisimman tehtaan; tällaiset mieltymykset selittyivät muun muassa sillä, että kantajan jäsenten tuotteiden välillä oli laatueroja. Mikäli asiakas ei ilmoittanut mitään mieltymyksiä, tilaukset jaettiin kantajan jäsenten kesken sääntöjen 15 §:n mukaisesti, jossa määrätään seuraavaa:

'Saapuvat tilaukset jaetaan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti jäsenten valmistettaviksi ottaen huomioon kunkin jäsenen tuotantokyky sekä hallituksen vahvistamat jakoperiaatteet.'

278 Kantajalla oli valtuudet neuvotella myyntiehdoista ja myös hinnasta potentiaalisten asiakkaiden kanssa, ja kantajan jäsenet olivat vahvistaneet yleiset suuntaviivat asiakaskohtaisia neuvotteluja varten. Tilaus oli kuitenkin aina alistettava kyseiselle jäsenelle, joka joko hyväksyi tai hylkäsi sen.

279 Sitä, miten yksittäiset myynnit tapahtuivat ja miten niitä käsiteltiin kirjanpidollisesti, on kuvailtu kantajan tilintarkastajan antamassa, 4.6.1997 päivätyssä lausunnossa seuraavasti:

'Finnboard toimii päämiestensä myyntiedustajana laskuttaen ostajia "omissa nimissään päämiehen lukuun".

1. Päämiehen asemassa oleva tehdas vahvistaa aina tilauksen.

2. Kun tavara lähetetään tehtaalta, tehdas lähettää Finnboardille alustavan laskun ("Mill invoice"). Lasku kirjataan päämiestiliin saatavaksi ja Finnboardin ostokirjanpitoon velaksi tehtaalle.

3. Finnboard maksaa tehtaan laskun (josta on vähennetty arvioidut kuljetus-, varastointi-, toimitus- ja rahoituskulut) ennakkona sovitussa määräajassa (10 päivää 1990/1991). Tällä tavalla Finnboard rahoittaa

ulkomaan varastot ja tehtaan saatavat asiakkailta tulematta kuitenkaan lähetetyn tavaran omistajaksi.

4. Kun tavara toimitetaan asiakkaalle, Finnboard lähettää asiakkaalle laskun tehtaan puolesta. Lasku kirjataan myynniksi päämiestiliin ja saatavaksi Finnboardin myyntikirjanpidossa.

5. Asiakkaiden maksut kirjataan päämiestileille, ja mahdolliset erotukset arvioitujen ja toteutuneiden hintojen ja kulujen välillä (vrt. kohta 3) selvitetään päämiestilien kautta.'

280 Ensinnäkin näyttää siis siltä, että vaikka kantajalla oli velvollisuus ilmoittaa kustakin yksittäisestä tilauksesta kyseiselle jäsenelle lopullista hyväksymistä varten, kantajan jäsentensä lukuun tekemät myyntisopimukset sitoivat näitä, koska yhtiöiden oli kantajan sääntöjen 20 §:n mukaan vastattava kantajan sitoumuksista.

281 Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantajan saamat myyntipalkkiot, jotka on ilmoitettu liikevaihtona sen vuosikertomuksissa, kattavat vain kulut, jotka liittyvät kantajan jäsentensä lukuun hoitamiin myynteihin, kuten kuljetus- ja rahoituskulut. Tästä seuraa, ettei kantajalla ollut mitään omaa taloudellista intressiä osallistua salaiseen hintayhteistyöhön, koska PG Paperboardin toimielimissä kokoontuneiden yritysten ilmoittamat ja toteuttamat hinnankorotukset eivät ole voineet tuottaa kantajalle mitään hyötyä. Kantajan osallistuminen tähän salaiseen yhteistyöhön oli sitä vastoin sen kartonkia tuottavien jäsenten välittömässä taloudellisessa intressissä.

282 Kantajan kirjanpidollinen liikevaihto ei näin ollen ilmaise sen enempää kantajan kokoa kuin sen taloudellista valtaa markkinoilla. Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädetyn, yli miljoonan ecun suuruisen sakon ylärajaa ei siis voida laskea käyttäen perustana tätä liikevaihtoa. Tällaisessa tilanteessa komissio on aiheellisesti voinut laskea tämän ylärajan käyttäen perustana kokonaismäärää, joka asiakkailta on laskutettu siitä kartonginmyynnistä, jonka kantaja hoiti omissa nimissään mutta jäsentensä lukuun. Tämän myynnin arvo osoittaa kantajan todellista kokoa ja taloudellista valtaa (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat CB ja Europay v. komissio, tuomion 136 ja 137 kohta).

283 Pelkästään se seikka, että komissio on muodollisesti pitänyt kantajaa yrityksenä eikä yritysten yhteenliittymänä, ei tämän tapauksen erityisissä olosuhteissa kumoa tätä päättelyä.

284 Kanneperusteen ensimmäinen osa on siis hylättävä.

285 Kanneperusteen toisesta osasta on todettava ainoastaan, että komissio on 6.10.1995 päivätyssä kirjeessään selittänyt, että tämä sen vastineessa ollut tieto oli virheellinen. Komissio on nimittäin perustanut laskelmansa siihen, että kantaja oli vuonna 1990 myynyt 221 000 tonnia kartonkia, mikä vastaa sitä määrää, jonka kantaja itse ilmoitti 27.9.1991 päivätyssä kirjeessään. Komission 28.3.1994 päivätty ja kantajalle osoitettu kirje vahvistaa tämän selityksen paikkansapitävyyden; tässä kirjeessä on selvitys siitä, miten sakon suuruutta määrättäessä käytetty liikevaihto on laskettu. Tällä tavalla laskettu liikevaihto on mainittu yrityskohtaisten sakkojen suuruuden määräämistä koskevassa taulukossa, jonka komissio on esittänyt vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen.

286 Kanneperusteen toista osaa ei näin ollen voida hyväksyä.

287 Edellä esitetty huomioon ottaen koko kanneperuste on hylättävä."

Perustelujen puutteellisuus sakkojen suuruuden osalta

13 Valittaja väitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ettei komissio ollut päätöksessään selittänyt, millä tavalla se oli käytännössä soveltanut sakkojen laskentaperusteita.

14 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut tästä seuraavaa:

"300 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätöstä koskevan perusteluvelvollisuuden tavoitteena on mahdollistaa se, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätöksen laillisuutta, ja antaa sille, jota asia koskee, riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko siinä mahdollisesti sellainen virhe, jonka perusteella sen pätevyys voidaan riitauttaa, kuitenkin niin, että tämän velvollisuuden laajuus riippuu kyseisen päätöksen luonteesta ja siitä asiayhteydestä, missä se on tehty (ks. mm. em. asia Van Megen Sports v. komissio, tuomion 51 kohta).

301 Kun on — kuten tässä tapauksessa — kyse päätöksestä, jolla useille yrityksille määrätään sakkoja yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta, perusteluvelvollisuuden laajuus on määrättävä ottaen huomioon se, että rikkomisten vakavuus on määritettävä useiden seikkojen perusteella, joihin kuuluvat erityisesti asian erityisolosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava

huomioon, ei kuitenkaan ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (asia C-137/95 P, SPO ym. v. komissio, määräys 25.3.1996, Kok. 1996, s. I-1611, 54 kohta).

302 Komissiolla on kunkin sakon määrää vahvistaessaan lisäksi harkintavaltaa, eikä voida katsoa, että se olisi tätä tehdessään velvollinen soveltamaan tarkkaa matemaattista kaavaa (ks. vastaavasti asia T-150/89, Martinelli v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-1165, 59 kohta).

303 Sakkojen yleisen tason määräämisessä huomioon otetut perusteet on ilmoitettu päätöksen 168 perustelukappaleessa ja yksittäisten sakkojen suuruuden määräämisessä huomioon otetut perusteet 169 perustelukappaleessa. Yksittäisten sakkojen osalta komissio on lisäksi päätöksen 170 perustelukappaleessa selvittänyt, että PWG:n kokouksiin osallistuneiden yritysten on pääsääntöisesti katsottu olleen kartellin 'johtajia' ja muiden yritysten kartellin 'rivijäseniä'. Komissio on päätöksen 171 ja 172 perustelukappaleessa todennut, että Renalle ja Storalle määrättäviä sakkoja on alennettava huomattavasti sen huomioon ottamiseksi, että ne ovat olleet aktiivisesti yhteistyössä komission kanssa, ja että kahdeksan muun yrityksen, muun muassa kantajan, sakoista voidaan tehdä suhteessa pienempi alennus, koska ne eivät ole väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa kiistäneet niitä tärkeimpiä tosiasiaväitteitä, joihin komission niitä vastaan esittämät väitteet perustuivat.

304 Komissio on sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jättämissään kirjelmissä että tämän esittämään kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa selittänyt, että sakot on laskettu sen liikevaihdon perusteella, jonka kukin niistä yrityksistä, joille päätös on osoitettu, on vuonna 1990 saanut yhteisön kartonkimarkkinoilta. Yrityksille on siten määrätty sakkoja, joiden perustaso on 9 tai 7,5 prosenttia tästä yrityskohtaisesta liikevaihdosta sen mukaan, onko yritys ollut kartellin 'johtaja' vai muu. Komissio on lisäksi ottanut huomioon eräiden

yritysten mahdollisen yhteistyöhalukkuuden komissiossa käydyssä menettelyssä. Kahden yrityksen sakkoa on tästä syystä alennettu kahdella kolmasosalla, kun taas eräiden muiden yritysten sakkoa on alennettu yhdellä kolmasosalla.

305 Komission toimittamasta taulukosta, joka sisältää yksittäisten sakkojen määrän vahvistamista koskevia tietoja, ilmenee, että vaikka sakkojen suuruutta ei ole määrätty soveltamalla pelkästään edellä mainittuja lukuja tiukan matemaattisesti, luvut on kuitenkin otettu järjestelmällisesti huomioon sakkoja laskettaessa.

306 Päätöksessä ei kuitenkaan täsmennetä, että sakot on laskettu kunkin yrityksen yhteisön kartonkimarkkinoilta vuonna 1990 saaman liikevaihdon perusteella. Perusprosentteja 9 ja 7,5, joista suurempaa käytettiin laskettaessa 'johtaja'-yrityksille määrättäviä sakkoja ja pienempää laskettaessa 'rivijäseninä' olleille yrityksille määrättäviä sakkoja, ei myöskään mainita päätöksessä. Siinä ei mainita myöskään Renalle ja Storalle sekä kahdeksalle muulle yritykselle myönnettyjen alennusten prosenttimääriä.

307 Tässä asiassa on ensinnäkin katsottava, että kun päätöksen 169—172 perustelukappaletta tulkitaan ottaen huomioon päätöksessä oleva yksityiskohtainen selvitys niistä tosiasiaväitteistä, joita päätöksen kutakin adressaattia kohtaan on esitetty, on katsottava, että näissä perustelukappaleissa on riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista (ks. vastaavasti asia T-2/89, Petrofina v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok. 1991, s. II-1087, 264 kohta). Lisäksi 168 perustelukappale, jota on tarkasteltava 167 perustelukappaleeseen sisältyvien sakkojen yleisten perustelujen valossa, sisältää riittävät tiedot niistä arviointiperusteista, jotka on otettu huomioon sakkojen yleistä tasoa määrättäessä.

308 Toiseksi on todettava, että jos silloin kun kunkin sakon suuruus määrätään ottamalla järjestelmällisesti huomioon tietyt tarkat tiedot, kuten tässä asiassa, päätöksessä mainittaisiin kaikki nämä tekijät, yritykset voisivat paremmin arvioida, onko komissio tehnyt virheitä yksittäisten sakkojen määrää vahvistaessaan ja onko kunkin yksittäisen sakon määrä perusteltu suhteessa sovellettuihin yleisiin perusteisiin. Se, että päätöksessä olisi tässä tapauksessa mainittu kyseiset tekijät eli perusteena käytetty liikevaihto, viitevuosi, käytetyt perusprosentit ja sakkojen alennusprosentit, ei olisi merkinnyt niiden yritysten, joille päätös on osoitettu, tarkan liikevaihdon sellaista implisiittistä ilmaisemista, joka olisi voinut olla perustamissopimuksen 214 artiklan rikkomista. Kuten komissio on itse korostanut, kunkin yksittäisen sakon määrä ei ollut seurausta kyseisten tekijöiden tiukan matemaattisesta soveltamisesta.

309 Komissio on sitä paitsi suullisessa käsittelyssä myöntänyt, ettei mikään olisi estänyt sitä ilmoittamasta päätöksessä niitä tekijöitä, jotka otettiin huomioon järjestelmällisesti ja jotka ilmaistiin päätöksen tekopäivänä pidetyssä lehdistötilaisuudessa. Tältä osin on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätöksen perustelujen on oltava itse päätöksessä ja että komission myöhemmät selitykset voidaan ottaa huomioon vain poikkeuksellisissa olosuhteissa (ks. asia T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening v. komissio, tuomio 2.7.1992, Kok. 1992, s. II-1931, 131 kohta ja vastaavasti asia T-30/89, Hilti v. komissio, tuomio 12.12.1991, Kok. 1991, s. II-1439, 136 kohta).

310 Näistä toteamuksista huolimatta on todettava, että päätöksen 167—172 perustelukappaleessa sakkojen määrän vahvistamisen osalta esitetyt perustelut ovat vähintäänkin yhtä yksityiskohtaisia kuin komission aikaisemmissa, samanlaisia kilpailusääntöjen rikkomisia koskevissa päätöksissä. Vaikka perustelujen virheellisyys on viran puolesta huomioon otettava seikka, yhteisöjen tuomioistuimet eivät päätöksen antamishetkeen mennessä olleet arvostelleet sitä käytäntöä, jota komissio noudatti määräämiensä sakkojen perustelemisessa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensimmäisen kerran vasta edellä mainitussa asiassa

Tréfilunion vastaan komissio 6.4.1995 antamassaan tuomiossa (142 kohta) sekä asiassa T-147/89, Société métallurgique de Normandie vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1057, julkaistu lyhennelmänä), ja asiassa T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1191, julkaistu lyhennelmänä), samana päivänä antamissaan tuomioissa korostanut olevan toivottavaa, että yritykset saisivat yksityiskohtaisesti tietää niille määrättyjen sakkojen laskentatavan, ilman että niiden olisi tämän vuoksi nostettava kanne komission päätöksestä.

311 Tästä seuraa, että kun komissio toteaa päätöksessä, että yhteisön kilpailusääntöjä on rikottu, ja määrää rikkomiseen osallistuneille yrityksille sakkoja siten, että se ottaa sakkojen määrää vahvistaessaan järjestelmällisesti huomioon tietyt perusseikat, sen on mainittava nämä seikat itse päätöksessä, jotta ne, joille päätös on osoitettu, voivat tarkastaa, onko sakkojen taso perusteltu, ja arvioida mahdollisen syrjinnän olemassaoloa.

312 Edellä 310 kohdassa mainituissa erityisissä olosuhteissa ja ottaen huomioon se, että komissio on oikeudenkäyntimenettelyssä osoittautunut halukkaaksi esittämään kaikki sakkojen laskentatapaa koskevat asiaan vaikuttavat tiedot, sitä, ettei sakkojen laskentatapaa ole päätöksessä perusteltu erikseen, ei voida tässä asiassa pitää sellaisena perusteluvelvollisuuden rikkomisena, jonka vuoksi olisi perusteltua poistaa sakot kokonaan tai osittain."

Kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutusten virheellinen arviointi

15 Valittaja väitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että vastoin komission näkemystä minkään perusteella ei voitu katsoa, että kartelli olisi ollut onnistunut.

16 Tästä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut seuraavaa:

"313 Päätöksen 168 perustelukappaleen seitsemännen luetelmakohdan mukaan komissio on määrännyt sakkojen yleisen tason ottaen muun muassa huomion sen, että kartelli on 'pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa'. On kiistatonta, että tällä viitataan niihin vaikutuksiin, joita päätöksen 1 artiklassa todetulla rikkomisella on ollut markkinoihin.

314 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että rikkomisen vaikutuksia koskevan komission arvioinnin lainmukaisuuden valvomiseksi riittää, kun tarkastellaan salaisen hintayhteistyön vaikutuksia koskevaa komission arviointia. Salaisen hintayhteistyön vaikutusten — eli ainoiden vaikutusten, jotka kantaja on kiistänyt, — tarkastelun perusteella voidaan nimittäin yleisesti arvioida kartellin onnistumista, sillä seisokkeja koskeneella salaisella yhteistyöllä ja markkinaosuuksia koskeneella salaisella yhteistyöllä pyrittiin varmistamaan yhdenmukaistettujen hinta-aloitteiden onnistuminen.

315 Komissio on arvioinut salaisen hintayhteistyön yleisiä vaikutuksia. Vaikka kantajan esittämät yrityskohtaiset tiedot osoittaisivatkin — kuten kantaja väittää —, että salaisen hintayhteistyön vaikutukset ovat kantajan osalta olleet vähäisempiä kuin tämän yhteistyön vaikutukset Euroopan kartonkimarkkinoilla kokonaisuutena tarkastellen, tällaiset yrityskohtaiset tiedot eivät sellaisenaan riitä heikentämään komission arvioinnin luotettavuutta. Kantajan väite, jonka mukaan komissio olisi päätöksen 16 perustelukappaleessa tukeutunut virheelliseen määritelmään yhteisön kartongintuottajien keskimääräisestä käyttökatteesta, on myös vailla merkitystä. Minkään perusteella ei nimittäin voida katsoa, että komissio olisi ottanut tällä tavalla määritellyn käyttökatteen huomioon arvioidessaan salaisen hintayhteistyön vaikutuksia markkinoihin tai että käyttökate olisi pitänyt ottaa huomioon näitä vaikutuksia arvioitaessa.

316 Kuten komissio on suullisessa käsittelyssä vahvistanut, päätöksessä on tehty ero kolmen erityyppisen vaikutuksen välille. Komissio on lisäksi perustanut käsityksensä siihen, että tuottajat itse ovat yleisesti ottaen katsoneet hinta-aloitteiden onnistuneen.

317 Ensimmäinen vaikutusten tyyppi, jonka komissio on ottanut huomioon ja jota kantaja ei ole kiistänyt, on muodostunut siitä, että sovitut hinnankorotukset on tosiasiallisesti ilmoitettu asiakkaille. Uusia hintoja on siten käytetty perustana käytäessä asiakaskohtaisia neuvotteluja myyntihinnoista (ks. mm. päätöksen 100 perustelukappale ja 101 perustelukappaleen viides ja kuudes kohta).

318 Toinen vaikutusten tyyppi on muodostunut siitä, että myyntihintojen kehitys seurasi ilmoitettujen hintojen kehitystä. Tältä osin komissio väittää, että 'tuottajat eivät tyytyneet ilmoittamaan sovituista hinnankorotuksista, vaan ne ryhtyivät muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta myös konkreettisiin toimenpiteisiin varmistaakseen, että korotukset todella toteutettiin asiakaskunnassa' (päätöksen 101 perustelukappaleen ensimmäinen kohta). Komissio myöntää, että asiakkaat joskus saivat myönnytyksiä korotusten voimaantulopäivän osalta tai asiakaskohtaisia hyvityksiä tai alennuksia, erityisesti suurista tilauksista, ja että 'toteutunut keskimääräinen nettokorotus oli alennusten, hyvitysten ja muiden myönnytysten vähentämisen jälkeen aina pienempi kuin ilmoitetun korotuksen kokonaismäärä' (päätöksen 102 perustelukappaleen viimeinen kohta). Komissio viittaa kaavioihin, jotka sisältyvät taloudelliseen tutkimukseen eli LE-raporttiin, jonka useat niistä yrityksistä, joita päätös koskee, teettivät komissiossa käytyä menettelyä varten, ja toteaa niiden perusteella, että ilmoitettujen hintojen kehityksen ja kansallisina valuuttoina ilmaistujen tai ecuiksi muunnettujen myyntihintojen kehityksen välillä oli 'vahva lineaarinen yhteys' päätöksessä tarkoitettuna aikana. Komissio päättelee siitä seuraavaa: 'Toteutuneet nettomääräiset hinnankorotukset seurasivat ilmoitettuja korotuksia läheisesti, vaikkakin tietyllä viiveellä. Raportin laatija itsekin on kuulemistilaisuudessa todennut, että tämä piti paikkansa vuosina 1988 ja 1989' (päätöksen 115 perustelukappaleen toinen kohta).

319 On myönnettävä, että komissio on tätä toista vaikutusten tyyppiä arvioidessaan voinut aiheellisesti pitää ilmoitettujen hintojen kehityksen ja myyntihintojen kehityksen välistä lineaarista suhdetta näyttönä siitä, että hinta-aloitteilla oli tuottajien tavoitteen mukainen vaikutus myyntihintoihin. On itse asiassa kiistatonta, että se käytäntö, että hinnoista neuvotellaan asiakaskohtaisesti, merkitsee relevanteilla markkinoilla sitä, etteivät myyntihinnat yleensä täsmälleen vastaa ilmoitettuja hintoja. Ei siis voida olettaa, että myyntihintojen korotukset täsmälleen vastaavat ilmoitettujen hintojen korotuksia.

320 Komissio on ilmoitettujen hintojen ja myyntihintojen korotusten vastaavuussuhteen osalta aiheellisesti viitannut LE-raporttiin, koska se on kartongin hintojen kehitystä päätöksessä tarkoitettuna aikana käsittelevä analyysi, joka perustuu useiden tuottajien, muun muassa kantajan itsensä, antamiin tietoihin.

321 Tämä raportti vahvistaa kuitenkin vain osittain, että ajallisesti oli olemassa 'vahva lineaarinen yhteys'. Ajanjaksoa 1987—1991 tarkasteltaessa voidaan nimittäin erottaa kolme eri kautta. LE-raportin laatija on komission pitämässä kuulemistilaisuudessa tiivistänyt päätelmänsä tältä osin seuraavasti: 'Ilmoitettujen hintojen ja markkinahintojen nousun välillä ei tarkastellun ajanjakson alkupuolella eli vuodesta 1987 vuoteen 1988 ollut voimakasta vastaavuutta edes viiveellä. Tällainen vastaavuussuhde on sen sijaan ollut kaudella 1988/1989, minkä jälkeen vastaavuus on heikentynyt ja esiintynyt kautena 1990/1991 oudosti *[oddly]*' (kuulemistilaisuuden pöytäkirjan s. 28). Raportin laatija on lisäksi todennut, että nämä eri ajanjaksojen väliset vaihtelut liittyivät läheisesti kysynnän vaihteluun (ks. erityisesti kuulemistilaisuuden pöytäkirjan s. 20).

322 LE-raportin laatijan suullisesti esittämät päätelmät vastaavat hänen raportissa esittämäänsä analyysiä ja erityisesti ilmoitettujen hintojen ja myyntihintojen kehitystä vertailevia kaavioita (LE-raportti, kaaviot 10 ja

11, s. 29). On siis todettava, että komissio on näyttänyt ainoastaan osittain toteen sen 'vahvan lineaarisen yhteyden', johon se on vedonnut.

323 Komissio on suullisessa käsittelyssä todennut ottaneensa huomioon myös salaisen hintayhteistyön kolmannen vaikutusten tyypin, joka muodostuu siitä, että myyntihintojen taso ylitti tason, jolla ne olisivat olleet ilman salaista yhteistyötä. Komissio on korostanut, että PWG oli suunnitellut hinnankorotusten päivämäärät ja järjestyksen, jossa korotuksista ilmoitettiin, ja komissio on tältä osin katsonut päätöksessään, että 'ei voida ajatella, ettei yhdenmukaistetuilla ilmoituksilla näissä olosuhteissa olisi ollut mitään vaikutusta todelliseen hintatasoon' (päätöksen 136 perustelukappaleen kolmas kohta). LE-raportissa (3 osasto) on esitetty malli, jonka avulla voidaan nähdä, mikä on tietystä objektiivisesta markkinatilanteesta johtuva hintataso. Raportissa todetaan, että kautena 1975—1991 vallinneiden objektiivisten taloudellisten tekijöiden perusteella määräytynyt hintataso olisi vähäisiä eroja lukuun ottamatta kehittynyt täsmälleen samalla tavalla kuin noudatettujen myyntihintojen taso, ja näin on ollut myös päätöksessä tarkoitettuna aikana.

324 Raportissa olevan analyysin perusteella ei näistä päätelmistä huolimatta voida todeta, että yhdenmukaistetut hinta-aloitteet eivät olisi mahdollistaneet sitä, että tuottajat saavuttivat myyntihinnoissa tason, joka ylitti sen hintatason, johon olisi päästy vapaan kilpailun vallitessa. Kuten komissio on suullisessa käsittelyssä tähdentänyt, on mahdollista, että salainen yhteistyö on vaikuttanut tuossa analyysissä huomioon otettuihin tekijöihin. Komissio toteaa siis aiheellisesti, että salainen yhteistoiminta on voinut esimerkiksi vähentää yritysten ponnekkuutta kustannusten pienentämisessä. Komissio ei ole kuitenkaan väittänyt, että LE-raportissa olevassa analyysissä olisi jokin suoranainen virhe, eikä se ole myöskään esittänyt omaa taloudellista analyysiään siitä, miten myyntihinnat mahdollisesti olisivat kehittyneet ilman yhteistoimintaa. Komission väitettä, jonka mukaan myyntihintojen taso olisi ollut alempi, jos tuottajien välillä ei olisi ollut salaista yhteistyötä, ei näin ollen voida hyväksyä.

325 Tästä seuraa, että salaisen hintayhteistyön vaikutusten kolmannen tyypin olemassaoloa ei ole näytetty toteen.

326 Tuottajien subjektiivinen arvio, jota komissio on käyttänyt perustana katsoessaan, että kartelli oli pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa, ei millään tavalla muuta edellä olevia toteamuksia. Komissio on tältä osin viitannut suullisessa käsittelyssä antamaansa asiakirjaluetteloon. Vaikka komissio olisikin voinut perustaa arvionsa hintaaloitteiden mahdollisesta onnistumisesta asiakirjoihin, joissa tuodaan esille joidenkin tuottajien subjektiivisia käsityksiä, on kuitenkin todettava, että useat yritykset, muun muassa kantaja, ovat suullisessa käsittelyssä aiheellisesti vedonneet useisiin muihin asiakirja-aineistossa oleviin asiakirjoihin, joissa selvitetään niitä ongelmia, joita tuottajilla oli sovittujen hinnankorotusten toteuttamisessa. Komission viittaus tuottajien omiin ilmoituksiin ei näin ollen ole riittävä peruste päätellä, että kartelli olisi pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa.

327 Edellä oleva huomioon ottaen on todettava, että komission esiin tuomat kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutukset on näytetty toteen vain osittain. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on sakkojen osalta täysi harkintavalta, ja tämän harkintavallan nojalla se arvioi nyt tehdyn päätelmän merkitystä, kun se arvioi tässä tapauksessa käytettyä sakkojen yleistä tasoa (ks. jäljempänä 342 kohta)."

Sakkojen yleinen taso

17 Valittaja riitautti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa sakkojen yleisen tason ja erityisesti olemassa olleeksi väitetyn kartellin vakavuuden.

18 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut tästä seuraavaa:

"336 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaan komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille, jotka tahallaan tai tuottamuksesta ovat rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, sakon, joka on vähintään 1 000 ecua ja enintään 1 000 000 ecua taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallistuneen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta. Sakon suuruutta määrättäessä otetaan huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto. Kuten yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, rikkomisen vakavuutta harkittaessa on otettava huomioon useita seikkoja, muun muassa asian erityiset olosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta).

337 Komissio on tässä asiassa määrännyt sakkojen yleisen tason ottaen huomioon rikkomisen keston (päätöksen 167 perustelukappale) ja seuraavat seikat (päätöksen 168 perustelukappale):

'— salainen yhteistyö hintojen vahvistamisessa ja markkinaosuuksien jakaminen ovat sellaisenaan kilpailusääntöjen vakavaa rikkomista,

— kartelli kattoi melkein koko yhteisön alueen,

— yhteisön kartonkimarkkinat ovat merkittävä teollisuudenala, jonka kokonaisliikevaihto on vuodessa noin 2,5 miljardia ecua,

— rikkomiseen osallistuneet yritykset edustavat käytännöllisesti katsoen koko markkinoita,

— kartelli toimi säännöllisten ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneiden kokousten muodossa, joiden tarkoituksena oli yhteisön kartonkimarkkinoiden yksityiskohtainen säätely,

— salaisen yhteistyön todellisen luonteen ja ulottuvuuden peittämiseksi toteutettiin huolellisesti suunniteltuja toimia (PWG:n ja JMC:n kokouksia koskevia virallisia pöytäkirjoja ja asiakirjoja ei ole; osallistujia kehotettiin olemaan tekemättä muistiinpanoja; hinnankorotuksista ilmoittavien kirjeiden ajoitus ja järjestys suunniteltiin siten, että korotusten voitiin väittää olevan vain "toisten seurailua", jne.),

— kartelli oli pääasiallisesti onnistunut saavuttamaan tavoitteensa.'

338 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa lisäksi olevan kiistatonta, että sakkojen perustaso oli 9 tai 7,5 prosenttia kunkin yrityksen, jolle päätös on osoitettu, yhteisön kartonkimarkkinoilta vuonna 1990 saamasta liikevaihdosta, siten että ensin mainittua prosenttia sovellettiin kartellin 'johtajiksi' katsottuihin yrityksiin ja pienempää prosenttia muihin yrityksiin.

339 Ensiksi on korostettava, että komissio voi sakkojen yleistä tasoa harkitessaan perustellusti ottaa huomioon, että yhteisön kilpailusääntöjen selvät rikkomiset ovat vielä melko yleisiä, joten se voi korottaa sakkojen tasoa niiden varoittavan vaikutuksen vahvistamiseksi. Vaikka komissio on aikaisemmin määrännyt tietyntasoisia sakkoja tietyntyyppisistä rikkomi-

sista, se ei estä sitä korottamasta tätä tasoa asetuksessa N:o 17 säädetyissä rajoissa, jos osoittautuu, että se on välttämätöntä yhteisön kilpailupolitiikan toteuttamiseksi (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 105—108 kohta ja em. asia ICI v. komissio, tuomion 385 kohta).

340 Toiseksi on todettava, että komissio on aiheellisesti väittänyt, että tälle asialle ominaisten olosuhteiden vuoksi ei voida suoraan vertailla tässä päätöksessä käytettyä sakkojen yleistä tasoa ja komission aikaisemmassa päätöskäytännössä käytettyjä tasoja; aiempaa päätöskäytäntöä edustaa erityisesti ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 23 päivänä huhtikuuta 1986 tehty komission päätös 86/398/ETY (asia IV/31.149 — Polypropeeni, EYVL L 230, s. 1; jäljempänä polypropeenipäätös), joka komission itsensä mukaan on se päätös, jota parhaiten voidaan verrata käsiteltävänä olevaan päätökseen. Toisin kuin polypropeenipäätökseen johtaneessa asiassa, tässä asiassa ei nimittäin ole otettu huomioon mitään yleisiä lieventäviä asianhaaroja sakkojen yleistä tasoa määrättäessä. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut, ne huolellisesti suunnitellut toimenpiteet, joita yritykset toteuttivat rikkomisen peittääkseen, ovat erityisen vakava osa kilpailusääntöjen rikkomista, ja se erottaa tämän rikkomisen komission aikaisemmin toteamista rikkomisista.

341 Kolmanneksi on korostettava perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisen pitkää kestoa ja ilmeisyyttä ja sitä, että se on tapahtunut siitä huolimatta, että komission aikaisempi päätöskäytäntö ja erityisesti polypropeenipäätös olisi pitänyt ymmärtää varoitukseksi.

342 Näiden seikkojen perusteella on katsottava, että päätöksen 168 perustelukappaleessa mainitut perusteet osoittavat komission vahvistaman sakkojen yleisen tason perustelluksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tosin edellä jo todennut, että ne salaisen hintayhteistyön vaikutukset, joita komissio käytti perustana sakkojen yleistä tasoa mää-

rätessään, on näytetty toteen vain osittain. Edellä oleva huomioon ottaen tällä päätelmällä ei kuitenkaan ole tuntuvaa vaikutusta todetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin. Jo sen perusteella, että yritykset tosiasiallisesti ilmoittivat sovituista hinnankorotuksista ja että näin ilmoitettuja hintoja käytettiin perustana asiakaskohtaisia myyntihintoja vahvistettaessa, voidaan todeta, että sekä salaisen hintayhteistyön tarkoituksena että sen vaikutuksena oli vakava kilpailun rajoittaminen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla, että komission vahvistaman sakkojen yleisen tason minkäänlainen alentaminen ei ole perusteltua kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutuksista tehtyjen toteamusten vuoksi."

Kanneperuste, jonka mukaan komissio oli tehnyt virheitä myöntäessään alennuksia sakoista

19 Valittaja väitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että sen sakkoa olisi pitänyt alentaa, koska se ei ollut kiistänyt niitä tärkeimpiä tosiasiaväitteitä, joihin komission sitä vastaan esittämät väitteet perustuivat. Valittaja väitti lisäksi, että oli ollut väärin antaa alennettu sakko Stora Kopparbergs Bergslags AB:lle, joka oli pyrkinyt paljastuksillaan heikentämään tärkeimpiä kilpailijoitaan. Valittajan mukaan alennus johti kilpailun vääristymiseen, koska sakot olivat suuria.

20 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut tästä seuraavaa:

"362 Kantaja on väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa samoin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytävässä oikeudenkäynnissä kiistänyt mitenkään osallistuneensa mihinkään perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen.

363 Komissio on näin aiheellisesti katsonut, että kantaja ei ole tällä tavalla vastatessaan toiminut siten, että sakon alentaminen olisi ollut perusteltua hallinnollisessa menettelyssä harjoitetun yhteistyön vuoksi. Alennuksen myöntäminen tästä syystä on perusteltua vain, jos komissio on yrityksen käyttäytymisen vuoksi voinut todeta kilpailusääntöjen rikkomisen helpommin ja tarpeen vaatiessa saada sen loppumaan (ks. em. asia ICI v. komissio, tuomion 393 kohta).

364 Siltä osin kuin kantaja väittää, että Storan sakkoon tehty alennus on liian suuri, on todettava, että Stora toimitti komissiolle ilmoituksia, joissa oli erittäin yksityiskohtainen selvitys kilpailusääntöjen rikkomisen luonteesta ja kohteesta, PG Paperboardin eri toimielinten toiminnasta sekä eri tuottajien osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen. Storan näissä ilmoituksissaan antamat tiedot ylittävät huomattavasti sen, mitä komissio voi vaatia asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla. Vaikka komissio päätöksessä toteaa saaneensa todisteita, jotka vahvistivat Storan ilmoituksissa olleiden tietojen paikkansapitävyyden (päätöksen 112 ja 113 perustelukappale), on selvää, että Storan ilmoitukset ovat olleet pääasiallinen todiste kilpailusääntöjen rikkomisesta. Jollei näitä ilmoituksia olisi ollut, komission olisi ollut ainakin paljon vaikeampaa todeta päätöksen kohteena oleva kilpailusääntöjen rikkominen ja tarpeen vaatiessa saada se loppumaan.

365 Kun komissio on tehnyt Storalle määrättyyn sakkoon kahden kolmasosan alennuksen, se ei tässä tilanteessa ole ylittänyt harkintavaltaansa sakkojen suuruuden määräämisessä. Kantaja ei siis voi pätevästi väittää, että sille määrätty sakko on liian suuri verrattuna Storalle määrättyyn sakkoon.

366 Ei siis ole syytä velvoittaa komissiota ilmoittamaan, onko se neuvotellut Storan kanssa sakon tasosta ja/tai mahdollisista sakon alennuksista.

367 Myös tämä kanneperuste on siis hylättävä."

21 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lopuksi päätynyt siihen, että koska yhtäkään niistä kanneperusteista, joita valittaja oli esittänyt sakon poistamista tai sen alentamista koskevan vaatimuksensa tueksi, ei ollut hyväksytty, valittajalle määrättyä sakkoa ei ollut alennettava.

Valitus

22 Valittaja on valituksessaan vaatinut, että valituksenalainen tuomio kumotaan, paitsi siltä osin kuin siinä on kumottu päätöksen 2 artiklan kohdat ensimmäisestä neljänteen, ja että päätös kumotaan, ja toissijaisesti, että sille määrättyä sakkoa alennetaan.

23 Valittaja on valituksessaan esittänyt viisi valitusperustetta, jotka liittyvät seuraaviin seikkoihin:

— päätös on riittämättömästi perusteltu sakon määräämisen osalta

— komissio on toiminut vastoin asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaa käyttäessään harkintavaltaansa siten, että se on alentanut eräille yhteenliittymään osallistuneille määrättyjä sakkoja

— asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaa on rikottu relevantin liikevaihdon määrittelyssä

— asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaa on rikottu, kun sakkoa määrättäessä on jätetty ottamatta huomioon se, että kartelli ei ole vaikuttanut hintoihin

— valtaa on käytetty väärin ja syrjintäkieltoa on loukattu, kun sakkojen määrä on pyöristetty.

Ensimmäinen valitusperuste

24 Valittaja väittää ensimmäisenä valitusperusteenaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se ei ole kumonnut päätöstä, joka oli vajavaisesti perusteltu, vaikka se on todennut valituksenalaisen tuomion 306 kohdassa, että komissio oli jättänyt mainitsematta päätöksessään ne tekijät, jotka se oli järjestelmällisesti ottanut huomioon sakkojen suuruutta määrätessään.

25 Valittaja väittää lisäksi, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on viitannut valituksenalaisen tuomion 309 kohdassa, tällaiset tiedot olisi ilmoitettava itse päätöksessä eikä komission myöhempiä selityksiä, jotka se antaa lehdistölle tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytävässä oikeudenkäynnissä, voida ottaa huomioon kuin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimenomaan todennut tässä samassa 309 kohdassa komission myöntäneen istunnossa, että mikään ei olisi estänyt sitä ilmoittamasta päätöksessä näitä tekijöitä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi saanut tässä tilanteessa ottaa huomioon sitä, "että komissio on oikeudenkäyntimenettelyssä osoittautunut halukkaaksi esittämään kaikki sakkojen laskentatapaa koskevat asiaan vaikuttavat tiedot" (valituksenalaisen tuomion 312 kohta).

26 Valittaja katsoo myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on menetellyt virheellisesti, kun se on ottanut huomioon sen, että komissiolla ei päätöstä tehdessään vielä ollut tiedossa tulkintaa, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on antanut EY:n perustamissopimuksen 190 artiklan (josta on tullut EY 253 artikla) asettamista vaatimuksista sakkojen määräämisen suhteen asiassa T-148/89, Tréfilunion vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-1063), asiassa Société métallurgique de Normandie vastaan komissio ja asiassa Société des treillis et panneaux soudés vastaan komissio, 6.4.1995 antamissaan tuomioissa (jäljempänä betoniteräsverkkotuomiot), jotka on mainittu valituksenalaisen tuomion 310 kohdassa, ja sen, että päätöksen perustelut olivat samankaltaiset kuin komission aiemmissa päätöksissä (valituksenalaisen tuomion 310 kohta).

27 Tämä näkemys on valittajan mukaan myös oikeudellisesti kestämätön, koska perusteluvelvollisuudesta johtuvien vaatimusten täyttämisen tutkiminen on objektiivinen oikeuskysymys, joka ei siis riipu siitä subjektiivisesta tietämyksestä, joka komissiolla oli tilanteesta päätöstä tehdessään. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei myöskään voi antaa tulevaisuudessa noudatettavia oikeussääntöjä soveltamatta niitä itse heti käsiteltävänään olevaan asiaan ja täten pitää voimassa päätöksen vaikutukset, vaikka olikin todennut sen perustelut riittämättömiksi.

28 Komissio väittää, että koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on täysi harkintavalta, sen ei tarvitse välttämättä tietää yksityiskohtaisesti, mitä tapaa käyttäen komissio, jolla myös on tältä osin harkinnanvaraa, on määrännyt sakon suuruuden.

29 Komissio toteaa lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 307 kohdassa katsonut, että päätöksen 169—172 perustelukappaleessa on "riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista".

30 Komissio väittää, että valituksenalaisen tuomion 308—312 kohta ovat sinänsä turhia, koska niissä muistutetaan siitä, mitkä ovat betoniteräsverkkotuomioista johtuvat seuraukset. Komissio katsoo lisäksi, että valittaja on tulkinnut näitä

tuomioita virheellisesti. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission käsityksen mukaan näissä tuomioissa, kuten valituksenalaisessa tuomiossakin, ilmaissut toiveensa siitä, että käytetty laskentamenetelmä olisi läpinäkyvämpi. Näin tehdessään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole katsonut läpinäkyvyyden puuttumista päätöksen perustelujen puuttumiseksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus johtuu korkeintaan hyvän hallintotavan periaatteesta, mutta tämän periaatteen noudattamatta jättäminen ei kuitenkaan sinänsä voi olla päätöksen kumoamisperuste.

31 Komissio toteaa vielä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on äskettäin vahvistanut tällä tavoin täsmennetyn betoniteräsverkkotuomioiden ulottuvuuden. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan tietoja, joiden osalta on toivottavaa, että komissio ilmoittaa ne päätöksen adressaatille, ei ole pidettävä lisäperusteluina, vaan pelkkänä päätöksessä ilmoitettujen arviointiperusteiden ilmaisemisena lukuina, mikäli nämä arviointiperusteet ovat määrällisesti ilmaistavissa (ks. mm. asia T-141/94, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok. 1999, s. II-347, 610 kohta).

32 Aluksi on todettava, mitkä olivat ne eri vaiheet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelyssä, joita edeten se antoi ratkaisunsa kanneperusteesta, jonka mukaan sakkojen laskennan osalta perusteluvelvollisuutta ei ollut täytetty.

33 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensin todennut valituksenalaisen tuomion 300 kohdassa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätöstä koskevan perusteluvelvollisuuden tavoitteena on mahdollistaa se, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat tutkia päätöksen laillisuuden, ja antaa sille, jota asia koskee, riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko siinä mahdollisesti sellainen virhe, jonka perusteella sen pätevyys voidaan riitauttaa, kuitenkin niin, että tämän velvollisuuden laajuus riippuu kyseisen päätöksen luonteesta ja siitä asiayhteydestä, missä se on tehty (ks. ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mainitseman oikeuskäytännön lisäksi mm. asia C-22/94, Irish Farmers Association ym., tuomio 15.4.1997, Kok. 1997, s. I-1809, 39 kohta).

34 Seuraavaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 301 kohdassa, että kun on — kuten tässä tapauksessa — kyse

päätöksestä, jolla useille yrityksille määrätään sakkoja yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta, perusteluvelvollisuuden laajuus on määrättävä ottaen huomioon se, että rikkomisten vakavuus riippuu useista seikoista, joihin kuuluvat asian erityisolosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei kuitenkaan ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta).

35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin katsonut valituksenalaisen tuomion 307 kohdassa seuraavaa:

" — — kun päätöksen 169—172 perustelukappaletta tulkitaan ottaen huomioon päätöksessä oleva yksityiskohtainen selvitys niistä tosiasiaväitteistä, joita päätöksen kutakin adressaattia kohtaan on esitetty, on katsottava, että näissä perustelukappaleissa on riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista (ks. vastaavasti asia T-2/89, Petrofina v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok. 1991, s. II-1087, 264 kohta). Lisäksi 168 perustelukappale, jota on tarkasteltava 167 perustelukappaleeseen sisältyvien sakkojen yleisten perustelujen valossa, sisältää riittävät tiedot niistä arviointiperusteista, jotka on otettu huomioon sakkojen yleistä tasoa määrättäessä."

36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin valituksenalaisen tuomion 308—312 kohdassa lieventänyt 307 kohtaan sisältyvän näkemyksen ulottuvuutta tavalla, joka ei ole yksiselitteinen.

37 Valituksenalaisen tuomion 308 ja 309 kohdasta käy nimittäin ilmi, ettei päätökseen sisälly tarkkoja tietoja niistä seikoista, jotka komissio oli järjestelmällisesti ottanut huomioon sakkojen suuruutta määrätessään, vaikka se olisi voinut ne ilmoittaa ja vaikka niiden avulla yritykset olisivat voineet paremmin arvioida, oliko komissio tehnyt virheitä yksittäisen sakon määrää vahvistaessaan ja oliko sakon määrä perusteltu suhteessa sovellettuihin yleisiin perusteisiin. Ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 310 kohdassa todennut lisäksi olevan betoniteräsverkkotuomioiden mukaisesti toivottavaa, että yritykset saisivat tietää yksityiskohtaisesti niille määrättyjen sakkojen laskentatavan, ilman että niiden olisi tämän vuoksi nostettava kanne komission päätöksestä.

38 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 312 kohdassa päätynyt siihen, että se, "ettei sakkojen laskentatapaa ole päätöksessä perusteltu erikseen", oli oikeutettua tuon tapauksen erityisissä olosuhteissa, joiksi katsottiin se, että laskentaan vaikuttaneet tekijät ilmoitettiin oikeudenkäynnin yhteydessä, ja se, että betoniteräsverkkotuomioihin sisältyvä tulkinta perustamissopimuksen 190 artiklasta oli uudenlainen.

39 Ennen kuin valittajan väitteiden pohjalta tutkitaan, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ollut oikeassa käsityksessään siitä, mitä seurauksia perusteluvelvollisuuden noudattamisen kannalta on sillä, että laskentaan vaikuttaneista tekijöistä annetaan tieto oikeudenkäynnin yhteydessä, ja sillä, että betoniteräsverkkotuomioissa tehtiin uudenlainen tulkinta, on käsiteltävä sitä, edellyttikö perustamissopimuksen 190 artiklassa asetetun perusteluvelvollisuuden noudattaminen, että komission oli päätöksessään niiden arviointiperusteiden lisäksi, joiden avulla se on päätellyt kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston, annettava yksityiskohtaisempi selvitys sakkojen laskentatavasta.

40 Tältä osin on todettava, että kun on kyse sellaisista päätöksistä nostetuista kanteista, joissa komissio on määrännyt yrityksille sakkoja kilpailusääntöjen rikkomisesta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kahdella tapaa toimivaltainen.

41 Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia päätösten laillisuus EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 230 artikla) nojalla. Tällöin sen on muun muassa tutkittava, onko perustamissopimuksen 190 artiklassa asetettua perusteluvelvollisuutta, jonka laiminlyöminen johtaa päätöksen kumoamiseen, noudatettu.

42 Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on toimivalta EY:n perustamissopimuksen 172 artiklassa (josta on tullut EY 229 artikla) ja asetuksen N:o 17 17 artiklassa sille annetun täyden harkintavallan nojalla arvioida, onko sakkojen suuruus asianmukainen. Tämä arviointi saattaa edellyttää sellaisten lisätietojen esittämistä ja huomioon ottamista, joita perustamissopimuksen 190 artiklassa asetettu perusteluvelvollisuus ei sinänsä edellytä mainitsemaan päätöksessä.

43 Perusteluvelvollisuuden noudattamisen tutkimisesta on todettava, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan "sakon suuruutta määriteltäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto".

44 Kun otetaan huomioon valituksenalaisen tuomion 300 ja 301 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, perusteluvelvollisuudesta johtuvat aineelliset vaatimukset täyttyvät näin ollen, jos komissio ilmoittaa päätöksessään ne arviointiperusteet, joiden avulla se on määrittänyt kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston. Mikäli näitä arviointiperusteita ei ole ilmoitettu, päätöstä rasittaa perustelujen puutteellisuus.

45 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lainmukaisesti katsonut valituksenalaisen tuomion 307 kohdassa, että komissio oli täyttänyt nämä vaatimukset. On nimittäin todettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tavoin, että päätöksen 167—172 perustelukappaleessa ilmoitetaan ne perusteet, joita komissio oli käyttänyt sakkoja laskiessaan. Näistä 167 perustelukappale koskee nimenomaan kilpailusääntöjen rikkomisen kestoa; siihen — samoin kuin 168 perustelukappaleeseen — sisältyvät myös ne näkemykset, joihin komissio oli perustanut käsityksensä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta ja sakkojen yleisestä suuruudesta; 169 perustelukappaleessa mainitaan ne tekijät, jotka komissio oli ottanut huomioon päättäessään kullekin yritykselle määrättävästä sakosta; 170 perustelukappaleessa määritellään, mitä yrityksiä oli pidettävä kartellin "johtajina", mistä seurasi erityinen vastuu muihin yrityksiin verrattuna; 171 ja 172 perustelukappaleessa todetaan lopuksi, mikä vaikutus sakkojen

suuruuteen oli sillä, että tietyt tuottajat olivat harjoittaneet yhteistyötä komission kanssa, kun se suoritti tarkastuksia tosiseikoista varmistuakseen, tai kun ne vastasivat väitetiedoksiantoon.

46 Se, että tarkempia tietoja, kuten yritysten liikevaihto tai komission käyttämät alennusprosentit, on annettu myöhemmin lehdistötilaisuudessa tai oikeudenkäynnin kuluessa, ei heikennä valituksenalaisen tuomion 307 kohdassa tehtyä toteamusta. Tarkennukset, joita kanteen kohteena olevan päätöksen tekijä tekee ja joilla täydennetään jo sinänsä riittäviä perusteluja, eivät varsinaisesti kuulu perusteluvelvollisuuden noudattamiseen, vaikka niistä saattaa olla hyötyä siinä päätöksen perustelujen sisällön tutkimisessa, jonka yhteisöjen tuomioistuimet suorittavat, siinä mielessä, että niiden avulla toimielin voi selventää päätöksen perustana olevia syitä.

47 Komissio ei tietenkään saa viedä itseltään harkintavaltaansa sitä kautta, että se käyttäisi yksinomaan ja mekaanisesti laskentakaavoja. Se voi kuitenkin sisällyttää päätökseensä perusteluja, jotka ylittävät sen, mitä tämän tuomion 44 kohdassa tarkoitetut vaatimukset edellyttävät, esimerkiksi ilmoittamalla numerotietoja, jotka ovat auttaneet sitä, kun se on käyttänyt harkintavaltaansa erityisesti sen suhteen, millaista varoittavaa vaikutusta tavoitellaan, kun useille yrityksille, jotka ovat eri lailla aktiivisesti osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen, määrätään sakkoja.

48 Saattaa nimittäin olla toivottavaa, että komissio käyttäisi tätä mahdollisuutta hyväkseen, jotta yritykset saisivat tietää yksityiskohtaisesti niille määrätyn sakon laskentatavan. Tämä voi yleisellä tasolla edistää hallintotoiminnan avoimuutta ja helpottaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työtä, kun se toimii täyden harkintavaltansa nojalla, jolloin sen on kyettävä arvioimaan kanteen kohteena olevan päätöksen lainmukaisuuden lisäksi myös määrätyn sakon asianmukaisuutta. Tämä mahdollisuus ei kuitenkaan muuta perusteluvelvollisuudesta johtuvien vaatimusten ulottuvuutta, kuten komissio on korostanut.

49 Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi saanut perustamissopimuksen 190 artiklan vastaisesti valituksenalaisen tuomion 311 kohdassa katsoa, että "kun komissio — — ottaa sakkojen määrää vahvistaessaan järjestelmällisesti huomioon tietyt perusseikat, sen on mainittava nämä seikat itse päätöksessä". Vastaavasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi myöskään saanut sen jälkeen, kun se on valituksenalaisen tuomion 307 kohdassa todennut, että päätökseen sisältyi "riittävä ja asiassa merkityksellinen selvitys kunkin yrityksen osalta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston määrittämisessä huomioon otetuista arviointiperusteista", lausua valituksenalaisen tuomion 312 kohdassa, "ettei sakkojen laskentatapaa ole päätöksessä perusteltu erikseen", sillä perustelut ovat keskenään ristiriitaiset.

50 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näin tekemä oikeudellinen virhe ei kuitenkaan ole sellainen, että se johtaisi valituksenalaisen tuomion kumoamiseen, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä esitetyn perusteella pätevästi hylännyt kanneperusteen, jonka mukaan sakkojen laskennan osalta perusteluvelvollisuutta olisi rikottu, huolimatta siitä, mitä valituksenalaisen tuomion 308—312 kohdassa on lausuttu.

51 Koska komission ei tarvinnut perusteluvelvollisuutta noudattaakseen ilmoittaa päätöksessään sakkojen laskentatapaan liittyviä numerotietoja, ei ole tarpeen tutkia valittajan väitteitä, jotka pohjautuvat tähän virheelliseen lähtökohtaan.

52 Ensimmäinen valitusperuste on tämän vuoksi hylättävä.

Toinen valitusperuste

53 Toisena valitusperusteenaan valittaja vetoaa siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi saanut hyväksyä sitä, miten komissio on käyttänyt harkintavaltaansa sakkojen suuruutta vahvistaessaan, siltä osin kuin se oli otta-

nut huomioon eräiden kartelliin osallistuneiden yritysten hallinnollisessa menettelyssä osoittaman yhteistyöhalukkuuden.

54 Valittajan mielestä sakkojen alennukset, joita komissio antoi yhteistyöhalukkuuden perusteella ennalta yleisellä ja abstraktilla tavalla määritettyjen arviointiperusteiden perusteella, eivät perustu lakiin, ja ne ovat perusoikeuksien vastaisia. Komission on nimittäin kussakin tapauksessa asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaan käytettävä harkintavaltaansa. Edellä kuvattu menettelytapa johtaa lisäksi siihen, että yritykset ilmiantavat itse itsensä, että ne eivät voi käyttää puolustautumisoikeuksiaan tai että puolustautumisoikeudet ainakin kaventuvat tavalla, jota ei voida hyväksyä, ja että tätä kautta ne yritykset, jotka käyttävät puolustautumisoikeuksiaan, joutuvat huonompaan asemaan.

55 Valittaja toteaa vielä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt katsoa eräiden yritysten saaman sakon alentamisen perustelut riittämättömiksi.

56 Tähän on todettava ensinnäkin, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa ei rajata siinä mainittuihin niitä arviointiperusteita, jotka komissio voi ottaa huomioon sakon suuruudesta päättäessään (ks. asia C-219/95 P, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 17.7.1997, Kok. 1997, s. I-4411, 32 ja 33 kohta), ja että yrityksen käyttäytyminen hallinnollisessa menettelyssä voi siis olla yksi sakon määräämisessä huomioon otettavista tekijöistä (ks. asia C-277/87, Sandoz Prodotti Farmaceutici v. komissio, tuomio 11.1.1990, Kok. I-45, julkaistu lyhennelmänä).

57 Komission ei voida myöskään katsoa tehneen virhettä siinä, että se on laatinut itselleen ohjeet sakkojen määräämisestä auttamaan sitä harkintavallan käytössä, jolloin kyseessä olevien yritysten yhdenvertainen kohtelu toteutuu varmemmin.

58 Puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen perustuvaa valitusperustetta ei myöskään voida hyväksyä. Yritykselle, joka kiistää komission kannan oikeellisuuden ja joka ei tee muuta yhteistyötä kuin sen, mihin se on velvollinen asetuksen N:o 17 mukaan, ei nimittäin määrätä tästä syystä korotettua sakkoa. Jos komissio katsoo näyttäneensä toteen kilpailusääntöjen rikkomisen ja yrityksen olevan vastuussa tästä, yritykselle määrätään seuraamus lain mukaan huomioon otettavien arviointiperusteiden mukaan ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ja yhteisöjen tuomioistuimen valvonnan alaisuudessa. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 25 kohdassa korostanut, valittajan näkemys perustuu pelkkään teoreettiseen oletukseen siitä, että yritys myöntäisi kilpailusääntöjen rikkomisen, johon se ei vastoin komission epäilyksiä kuitenkaan olisi syyllistynyt, siinä toivossa, että se saa alennuksen sakkoonsa, jonka se pelkää itselleen joka tapauksessa määrättävän. Tällaista näkemystä ei voida katsoa puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevaksi väitteeksi.

59 Siitä, että päätös olisi riittämättömästi perusteltu alennusten osalta, riittää, kun tähän todetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen lausuneen valituksenalaisen tuomion 303 kohdassa seuraavaa:

” — — komissio on päätöksen 171 ja 172 perustelukappaleessa todennut, että Renalle ja Storalle määrättäviä sakkoja on alennettava huomattavasti sen huomioon ottamiseksi, että ne ovat olleet aktiivisesti yhteistyössä komission kanssa, ja että kahdeksan muun yrityksen, muun muassa kantajan, sakoista voidaan tehdä suhteessa pienempi alennus, koska ne eivät ole väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa kiistäneet niitä tärkeimpiä tosiasiaväitteitä, joihin komission niitä vastaan esittämät väitteet perustuivat.”

60 Näissä päätöksen kohdissa on riittävästi perusteltu alennusten saaminen sakoista.

61 Toinen valitusperuste on näin ollen hylättävä.

Kolmas valitusperuste

62 Kolmantena valitusperusteenaan valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt virheen, kun se ei ole katsonut, että komissio olisi rikkonut asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaa, kun se on pitänyt valittajalle määrätyn sakon suuruuden laskentaperustana neljän valittajaan kuuluneen ja sen kautta kartongintuotantonsa markkinoineen yrityksen eli Metsä-Serla Oy:n, Tampella Corporationin, United Paper Millsin ja Oy Kyro Ab:n liikevaihtoa eikä ole ottanut huomioon vuonna 1990 eli sakon laskennassa käytettynä viitetilikautena todella toteutunutta liikevaihtoa.

Yhdistyksen jäsenyritysten liikevaihdon huomioon ottaminen

63 Valittaja väittää, että päätöksestä ja valituksenalaisesta tuomiosta ei käy ilmi, että yhdistyksen jäseninä olleet neljä yritystä olisivat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen, joten niiden liikevaihtoa ei olisi saanut ottaa huomioon sakkoa määrättäessä.

64 Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi myöskään saanut perustella sakon määräämistä valittajalle sillä, että tämä oli toiminut itsenäisesti (ks. valituksenalaisen tuomion 273—280 kohta), ja katsoa yhdistetyissä asioissa T-339/94—T-342/94, Metsä-Serla ym. vastaan komissio, 14.5.1998 antamassaan tuomiossa (Kok. 1998, s. II-1727, erityisesti 55, 56 ja 58 kohta) jäsenyhtiöiden yhteisvastuullisuutta valittajalle määrätyn sakon maksamisesta perustellessaan, että valittaja oli toiminut pelkästään näiden yhtiöiden "apuorganisaationa", sillä perustelut ovat keskenään ristiriitaiset.

65 Valittaja väittää lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi saanut katsoa, ettei valittajalla ollut mitään omaa taloudellista intressiä osallistua hinnankorotuksiin (valituksenalaisen tuomion 281 kohta), vaikka myynti-

palkkiot, jotka se sai jäsenyritystensä välittäjänä toimimisesta, määräytyivät prosentteina asiakkaan kanssa sovitusta hinnasta.

66 Tähän on todettava komission tavoin, että kun on kyse sakosta, joka määrätään yritysten yhteenliittymälle, jonka oma liikevaihto ei useimmiten kuvasta sen kokoa tai valtaa markkinoilla, seuraamus, joka on varoittava, kyetään määrittämään ainoastaan siten, että otetaan huomioon yhteenliittymään kuuluvien yritysten liikevaihto (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 100/80—103/80, Musique Diffusion française v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1825, 120—121 kohta). Tällöin ei edellytetä, että yhteenliittymän jäsenet olisivat todellisuudessa osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen, mutta että yhteenliittymällä on ollut sääntöjensä nojalla oikeus tehdä jäseniään sitovia päätöksiä.

67 Tässä tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin onkin valituksenalaisen tuomion 280 kohdassa katsonut, että valittajan jäsentensä lukuun tekemät myyntisopimukset sitoivat näitä. Valittaja ei ole esittänyt mitään, mikä saattaisi kyseenalaiseksi tämän näkemyksen paikkansapitävyyden.

68 Valittajan väitteeseen, jonka mukaan valituksenalainen tuomio ja edellä mainittu asiassa Metsä-Serla ym. vastaan komissio annettu tuomio olisivat ristiriidassa keskenään, on todettava, kuten komissiokin on huomauttanut, että jälkimmäinen tuomio ei suinkaan ole ristiriidassa ensiksi mainitun kanssa, vaan siinä esitetään vielä yksi syy, jonka vuoksi valittajan jäsenten liikevaihdon huomioonottaminen valittajalle määrättyä sakkoa vahvistettaessa oli perusteltua, sillä jälkimmäisen tuomion 55 ja 58 kohdasta selviää, että valittajalla oli oikeus sopia asiakkaiden kanssa hinnoista ja muista myyntiehdoista jäsentensä vahvistamien suuntaviivojen rajoissa, mikä osoitti, että valittaja muodosti taloudellisen kokonaisuuden kunkin jäsenyhtiönsä kanssa.

69 Valituksenalaisen tuomion 281 kohdassa oleva ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan valittajalla ei ollut mitään omaa talou-

dellista intressiä osallistua salaiseen hintayhteistyöhön, on lisäksi tosiasiatoteamus, jota ei voida riitauttaa valituksessa.

Huomioon otetun liikevaihdon suuruus

70 Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt virheen, kun se ei ole tuominnut sitä, että komissio oli kieltäytynyt ottamasta huomioon valittajan jäsenten liikevaihtoa sellaisena, jona valittaja oli sen sille ilmoittanut, ja — joka tapauksessa — kun se ei ole perustellut, miksi se on hylännyt valittajan väitteet tältä osin.

71 Komissio ei siis valittajan tapauksessa — toisin kuin kaikille muille kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneille yrityksille määrättyjen sakkojen suuruudesta päättäessään — ollut ottanut huomioon numerotietoja, jotka valittaja oli sille toimittanut, vaan oli käyttänyt omaa arviotaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tässä kohtaa soveltanut oikein todistustaakkasääntöjä, ja se on jättänyt selittämättä, miksi se katsoi oikeaksi perustaa tuomionsa komission lukuihin.

72 Tähän on todettava, että valituksenalaisesta tuomiosta käy ilmi, että valittajalle kerrottiin syyt, joiden vuoksi komissio oli katsonut, ettei se voinut hyväksyä lukuja, jotka valittaja oli sille ilmoittanut, ja että oli tarpeen käyttää arviota. Valituksenalaisen tuomion 267 kohdasta käy nimittäin ilmi komission todenneen, että ilmoitetut luvut johtivat sellaiseen keskimääräiseen myyntihintaan, joka olisi ollut lähes 15 prosenttia alhaisempi kuin se, mitä valittaja oli ilmoittanut tarjonneensa suurimmille asiakkailleen Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja mikä käy ilmi luottamuksellisesta muistiosta, joka löydettiin valittajan brittiläisen tytäryhtiön tiloista, eikä valittaja ole kyennyt selittämään, mistä nämä erot johtuivat, vaikka komissio oli pyytänyt lisäselvitystä.

73 Kun tällaista lisäselvitystä, jolla komission epäilykset valittajan toimittamien tilintarkastajien todistusten luotettavuudesta olisi saatu hälvenemään, ei ole annettu, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei voida katsoa tehneen virhettä, kun se on ottanut huomioon komission arviot.

74 Edellä esitetystä seuraa, että kolmas valitusperuste on hylättävä.

Neljäs valitusperuste

75 Valittajan neljännen valitusperusteen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toiminut virheellisesti, kun se ei ole alentanut komission määräämää sakkoa sen jälkeen, kun se on katsonut, ettei komissio ollut näyttänyt toteen kaikkia niitä vaikutuksia, joita se oli väittänyt kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuneen (valituksenalaisen tuomion 325 kohta).

76 Valittaja katsoo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olleen väärässä, kun se on päätynyt siihen, ettei se, ettei myyntihintojen tasoon ollut vaikutettu kielteisesti, vaikuttanut tuntuvasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointiin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta eikä näin ollen voinut johtaa sakon alentamiseen (valituksenalaisen tuomion 342 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jättänyt noudattamatta periaatetta, jonka mukaan sakon suuruuden on oltava oikeassa suhteessa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen, sekä yhdenvertaisuusperiaatetta.

77 Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella oli täyden harkintavaltansa mukaisesti valta muodostaa oma käsityksensä siitä, mikä on sakon asianmukainen määrä. Komissio huomauttaa, että nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa kilpailusääntöjen rikkomisen on todettu tapahtuneen ja se on näytetty toteen ja että sen vakavuus ei riipu yksinomaan niistä vaikutuksista, joita sillä oli, vaan myös kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneiden yritysten pyrkimyksistä valvoa markkinoita ja pitää hinnat korkeina, vaikka ne varsin hyvin tiesivät toimenpiteidensä olevan laittomia, ja että oli olemassa vaara siitä, että niille langetettaisiin raskaita sakkoja.

78 Valituksenalaisesta tuomiosta käy ilmi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensin todennut valituksenalaisen tuomion 336 kohdassa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta harkittaessa on otettava huomioon useita seikkoja, muun muassa asian erityiset olosuhteet, asiayhteys ja sakkojen varoittava vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta).

79 Seuraavaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on luetellut valituksenalaisen tuomion 337 kohdassa ne seikat, jotka päätöksessä koskevat kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta ja joihin nähden se on sitten harjoittanut valvontatehtäväänsä.

80 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut, että komissio sai perustellusti korottaa sakkojen yleistä tasoa aiempaan päätöskäytäntöönsä verrattuna vahvistaakseen niiden varoittavaa vaikutusta (valituksenalaisen tuomion 339 kohta) ja ottaakseen huomioon sen, että asianomaiset yritykset olivat ryhtyneet toimenpiteisiin salaisen yhteistyön peittämiseksi, mikä oli "erityisen vakava osa kilpailusääntöjen rikkomista, ja se erottaa tämän rikkomisen komission aikaisemmin toteamista rikkomisista" (valituksenalaisen tuomion 340 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös korostanut sitä, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkominen kesti pitkään ja oli ilmeistä (valituksenalaisen tuomion 341 kohta).

81 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 342 kohdassa päätynyt siihen, että edellä esitettyjen seikkojen perusteella sillä, että komissio oli vain osittain näyttänyt toteen salaisen hintayhteistyön vaikutukset, ei voinut olla "tuntuvaa vaikutusta todetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin". Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tässä kohtaa, että "jo sen perusteella, että yritykset tosiasiallisesti ilmoittivat sovituista hinnankorotuksista ja että näin ilmoitettuja hintoja käytettiin perustana asiakaskohtaisia myyntihintoja vahvistettaessa, voidaan todeta, että sekä salaisen hintayhteistyön tarkoituksena että sen vaikutuksena oli vakava kilpailun rajoittaminen".

82 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on täyteen harkintavaltaan perustuvan toimivaltansa nojalla katsonut, että sen toteamukset kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutuksista eivät olleet sellaisia, että ne olisivat muuttaneet arvioinnin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta muuksi, kuin mihin komissio itse oli päätynyt, tai tarkemmin sanottuna lieventäneet tällä tavoin arvioitua kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut tapauksen erityisten olosuhteiden ja kilpailusääntöjen rikkomisen asiayhteyden perusteella, jotka se otti huomioon päätöksessä kuvatun laisina ja jotka on mainittu tämän tuomion 74 ja 75 kohdassa, sekä määrättyjen sakkojen varoittavuuden perusteella — jotka kaikki ovat seikkoja, jotka yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan voidaan ottaa huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa (ks. em. yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 106 kohta; em. asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta ja em. asia Ferriere Nord v. komissio, tuomion 33 kohta) — ettei ollut syytä alentaa sakon määrää.

83 Neljäs valitusperuste on näin ollen hylättävä perusteettomana.

Viides valitusperuste

84 Viidentenä valitusperusteenaan valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt virheen, kun se ei ole katsonut, että komission käytäntö, jota noudattaen se pyöristää ylös- tai alaspäin sen sakkojen määrän, johon se päätyy asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan nojalla, on vallan väärinkäyttöä, syrjintää ja kaikin tavoin perusteetonta.

85 Komissio ei kiistä pyöristäneensä sakkojen määrää, mutta katsoo, että valitusperuste on jätettävä tutkimatta, koska väite, jonka valittaja väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jättäneen hyväksymättä, on esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle vasta suullisen käsittelyn istunnossa. Itse asiasta komissio toteaa, että pyöristäessään valittajalle määrätyn sakon suuruuden se muutti sitä vain hyvin vähäisesti eli 1 prosentilla ja että muut yritykset, joille määrättiin seuraamus, saivat vastaavalla tavalla raskaamman sakon.

86 Vastoin komission käsitystä on todettava, että valitusperuste on otettava tutkittavaksi, koska — kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 56 kohdassa todennut — valittaja ei silloin, kun se nosti kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, tiennyt yksityiskohtaisesti, miten sakko oli laskettu, joten sillä oli oikeus kiistää ensimmäisen kerran laskentatavan oikeellisuus ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä suullisessa käsittelyssä.

87 Asiakysymyksestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein lausunut valituksenalaisen tuomion 302 kohdassa, että komissiolla on sakon määrää vahvistaessaan harkintavaltaa, eikä voida katsoa, että se olisi tällöin velvollinen soveltamaan tarkkaa matemaattista kaavaa. Valituksenalaisen tuomion 336—342 kohdan perusteella, jotka edellä on toistettu ja jotka koskevat sakkojen yleistä tasoa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut pätevästi päätyä täyden harkintavaltansa nojalla siihen, että valittajalle määrätty 20 000 000 ecun suuruinen sakko oli asianmukainen.

88 Edellä esitetystä seuraa, että valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

89 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan 118 artiklan nojalla valituksen käsittelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut valittajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska valittaja on hävinnyt asian kaikilta osin, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Valitus hylätään.**

2) **Metsä-Serla Sales Oy velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä marraskuuta 2000.

R. Grass A. La Pergola

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja